અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

==========

મધુમતી અચ્યુત પરબ

વિ.

રાજારામ વી. પરબ અને અન્ય(ઓ)

(સિવિલ અપીલ નં. ૨૯૭૧/૨૦૦૧)

૨૯ જાન્યુઆરી, ૨૦૦૯

[ન્યાયમૂર્તિઓ તરુણ ચેટરજી અને આફતાબ આલમ]

ગોવા, દમણ એન્ડ દીવ એગ્રીકલ્ચરલ ટેનન્સી એક્ટ, ૧૯૬૪ – કલમો ૪(૧) અને ૭ – કલમ ૭ હેઠળ મામલતદારની હકૂમત – ગણોતપણાના પ્રશ્ન પર નકારાત્મક જાહેરાત આપવા બાબત – ઠેરવવામાં આવ્યું: મામલતદારને ગણોતપણાના પ્રશ્ન પર નકારાત્મક જાહેરાત આપવાની સત્તા છે – નકારાત્મક જાહેરાત આપવાની કલમ ૪(૧) હેઠળની સત્તા કલમ ૭ હેઠળની મામલતદારની

આવી હકૂમતને બાકાત રાખતી નથી – કલમ ૭ તેના વ્યાપમાં બંને પાસાઓ એટલે કે હકારાત્મક તેમજ નકારાત્મક જાહેરાતને સમાવી લે છે – કાનૂનનું અર્થઘટન.

પ્રસ્તુત અપીલમાં વિચારણા માટેનો પ્રશ્ન એ હતો કે શું ગોવા, દમણ એન્ડ દીવ એગ્રીકલ્ચરલ ટેનન્સી એક્ટ, ૧૯૬૪ ની કલમ ૭ હેઠળ, જ્યારે કોઇ આવો વિવાદ મામલતદારને તેમના નિર્ણય માટે મોકલવામાં આવે/આવેલ હતો ત્યારે કોઇ ચોક્કસ વ્યક્તિ ગણોતિયો નથી/ન હતો તેવી અસરવાળી નકારાત્મક જાહેરાત આપવાની સત્તા મામલતદારને સુપરત કરવામાં આવેલ હતી કે કેમ.

અપીલ મંજૂર કરતાં, કોર્ટે

ઠેરવ્યું: ૧.૧ "જો કોઇ પ્રશ્ન ઉપસ્થિત થાય" એ શબ્દપ્રયોગ તેના વ્યાપમાં બંને પાસાઓ, એટલે કે, હકારાત્મક જાહેરાત તેમજ નકારાત્મક જાહેરાતને સમાવી લે છે. ગોવા, દમણ એન્ડ દીવ એગ્રીકલ્ચરલ ટેનન્સી એક્ટ, ૧૯૬૪ ની કલમ ૭ માં રહેલ "ગણોતિયો છે અથવા હતો" એ શબ્દપ્રયોગમાં હકારાત્મક જાહેરાત તેમજ નકારાત્મક જાહેરાતનો સમાવેશ થશે. કોઇ વ્યક્તિ "ગણોતિયો છે અથવા હતો" કે કેમ તે હકીકત નક્કી કરવા અંગે સદર અધિનિયમની કલમ ૭ માં રહેલ શબ્દપ્રયોગમાં તે વ્યક્તિ ગણોતિયો નથી કે કેમ તે પ્રશ્નનો પણ સમાવેશ થશે, અને તપાસ હાથ ધર્યા બાદ મામલતદાર તે અંગે નિર્ણય કરશે. તેથી, જે પ્રશ્ન ઉઠાવવામાં આવ્યો હતો તે એ છે કે, જો મામલતદાર તપાસ હાથ ધર્યા બાદ એવા તારણ પર આવે કે સંબંધિત વ્યક્તિ ગણોતિયો નથી/ન હતો,

તો તેઓ તેનો ઉલ્લેખ કરવા બંધાયેલા છે. તેથી, તે એવી અસરવાળી જાહેરાત સમાન પણ ગણાય છે કે તે વ્યક્તિ ગણોતિયો નથી. [ફકરા ૬ અને ૫] [૭૦૧–જી–એચ; ૭૦૦–એફ–એચ; ૭૦૧–એ–બી]

નિવૃત્તિ લક્ષ્મણ કોંડોબહિરી વિ. શિવ દયાળ લક્ષ્મીનારાયણ સારડા અને અન્ય એ.આઇ.આર. ૧૯૬૦ બોમ્બે ૫૬ અને ત્રિંબક સોપાન વિ. ગંગા રામ મ્હાતરબા એ.આઇ.આર. ૧૯૫૩ બોમ્બે ૨૪૧, નો સંદર્ભ લેવામાં આવ્યો.

૧.૨. કલમ ૭ હેઠળની હકૂમત માત્ર એવા કિસ્સાઓ પૂરતી મર્યાદિત નથી જ્યાં જમીનમાલિક અને ગણોતિયાનો સંબંધ સ્વીકારવામાં આવેલ હોય. હકીકતમાં, જ્યાં એક પક્ષકાર દ્વારા સદર સંબંધ હોવાનો આક્ષેપ કરવામાં આવેલ હોય અને બીજા પક્ષકાર દ્વારા તેનો ઇન્કાર કરવામાં આવેલ હોય માત્ર ત્યાં જ તે પ્રશ્ન વિચારણા હેઠળ આવે છે અને સદર અધિનિયમની જોગવાઇ હેઠળ તે પ્રશ્નનો નિર્ણય અનન્ય રીતે મામલતદાર દ્વારા જ નક્કી કરવા માટે છોડવામાં આવેલ છે. [ફકરો ૧૩] [૭૦૯–ઇ–એફ]

૨.૧. જ્યારે ધારાસભાએ એવી જોગવાઇ કરી છે કે જમીનમાલિક સદર અધિનિયમની કલમ ૪(૧) માં ઉલ્લેખિત વ્યક્તિઓની શ્રેણીના સંબંધમાં નકારાત્મક જાહેરાત માંગી શકે છે, ત્યારે તે નિર્ણાયક રીતે એવા તારણ તરફ દોરી શકે નહીં કે અન્ય કિસ્સાઓમાં, એટલે કે, જ્યાં કોઇ વ્યક્તિ ગણોતિયો છે કે નથી તે અંગે પ્રશ્ન ઉપસ્થિત થાય છે ત્યાં, મામલતદારને વિવાદિત મિલકતના સંબંધમાં સંબંધિત વ્યક્તિ ગણોતિયો નથી તેવી નકારાત્મક જાહેરાત આપવાની

કોઈ સત્તા આપવામાં આવેલ નથી. કલમ ૭ અને સદર અધિનિયમના હેતુઓ અને કારણોને ધ્યાનમાં લેતાં અને એ હકીકતને ધ્યાનમાં લેતાં કે સદર અધિનિયમની કલમ ૪(૧) હેઠળ વ્યક્તિઓની ચોક્કસ શ્રેણીના સંબંધમાં નકારાત્મક જાહેરાત જાહેર કરવા માટે મર્યાદિત હેતુસર મામલતદારને આવી સત્તા આપવામાં આવેલ છે, ત્યારે એવું કહી શકાય નહીં કે ગોવા ટેનન્સી એક્ટની કલમ ૭ હેઠળના પ્રશ્નનો નિર્ણય કરતી વખતે, સંબંધિત વ્યક્તિ ગણોતિયો નથી કે ન હતો તેવું જાહેર કરવાની મામલતદારની હકૂમતને બાકાત રાખવામાં આવેલ છે. [ફકરા ૧૨ અને ૧૩] [૭૦૮–એચ; ૭૦૯–એ–સી]

૨.૨. કલમ ૭ નું કાર્યક્ષેત્ર કલમ ૪ ના કાર્યક્ષેત્ર કરતાં ઘણું ભિન્ન છે. કલમ ૪ એ સદર અધિનિયમના અમલીકરણની તારીખથી, એટલે કે, ૮ ફેબ્રુઆરી, ૧૯૬૫ થી એક વર્ષના મર્યાદિત સમયગાળાની અંદર અમલમાં રહેવાની છે, જ્યારે કલમ ૭ સર્વકાળ માટે અમલમાં છે. [ફકરો ૧૪] [૭૧૦–ઈ–એફ]

કેસ લો સંદર્ભ:

એ.આઇ.આર. ૧૯૬૦ બોમ્બે ૫૬	સંદર્ભ લેવામાં આવ્યો.	ફકરો ૮
એ.આઇ.આર. ૧૯૫૩ બોમ્બે ૨૪૧	સંદર્ભ લેવામાં આવ્યો.	ફકરો ૯

સિવિલ અપીલેટ જ્યુરિસ્ડિક્શન : સિવિલ અપીલ નં. ૨૯૭૧/૨૦૦૧.

લેટર્સ પેટન્ટ અપીલ નં. ૯/૨૦૦૦ માં પણજી ખાતેની બોમ્બે હાઇકોર્ટ ઓફ જ્યુડિકેચરના તારીખ ૨૬.૦૬.૨૦૦૦ ના આખરી ચુકાદા અને હુકમમાંથી.

અપીલકર્તા તરફે ધ્રુવ મહેતા, હર્ષવર્ધન ઝા અને ટી.એસ. સુબાસિશ (મેસર્સ કે.એલ. મહેતા એન્ડ કંપની વતી).

કોર્ટનો ચુકાદો ન્યાયમૂર્તિ તરુણ ચેટરજી દ્વારા આપવામાં આવેલ.

૧. આ અપીલ લેટર્સ પેટન્ટ અપીલ નં. ૯/૧૯૯૯ માં પણજી ખાતેની બોમ્બે હાઇકોર્ટની ડિવિઝન બેન્ચના તારીખ ૨૬ જૂન, ૨૦૦૦ ના ચુકાદા અને હુકમ વિરુદ્ધ દાખલ કરવામાં આવેલ છે કે જેના દ્વારા તારીખ ૧૩ જૂન, ૨૦૦૦ ના રોજ નિર્ણિત લેટર્સ પેટન્ટ અપીલ નં. ૪૪/૧૯૯૮ માં પસાર કરવામાં આવેલ ચુકાદાના આધારે હાઇકોર્ટ દ્વારા અપીલ રદ કરવામાં આવી હતી.

૨. પ્રસ્તુત અપીલ તરફ દોરી જતી સુસંગત હકીકતો નીચે મુજબ છે:

અપીલકર્તા પાલિયેમ, તાલુકા પેરણેમ, ગોવા ખાતે આવેલ વાગડ તરીકે ઓળખાતી મિલકત, સર્વે નં. ૧૩૧, સબ–ડિવિઝન નં. ૩૩ અને ૩૭ ના માલિક છે (જે હવે પછી "વિવાદિત મિલકત" તરીકે ઉલ્લેખિત છે). વર્ષ ૧૯૭૨ માં વિવાદિત મિલકતના સંબંધમાં વાસુ, શંકર અને ભીવા નામની ત્રણ વ્યક્તિઓ ગણોતિયા તરીકે નોંધાયેલા હતા અને પ્રસ્તુત સામાવાળાઓ તેમના વારસદારો અને કાયદેસરના પ્રતિનિધિઓ છે. અપીલકર્તાએ પેરણેમ ખાતેની મામલતદારની કોર્ટ સમક્ષ એવી જાહેરાત મેળવવા માટે અરજી કરી હતી કે સામાવાળાઓ ગોવા, દમણ એન્ડ દીવ એગ્રીકલ્ચરલ ટેનન્સી એક્ટ, ૧૯૬૪ (ટૂંકમાં "ગોવા ટેનન્સી એક્ટ") ના અર્થમાં વિવાદિત મિલકતના ગણોતિયા ન હતા. મામલતદારે, હકીકતોની વિગતવાર તપાસ કર્યા બાદ, વિવાદિત

મિલકતના સંબંધમાં ઉપરોક્ત જાહેરાત મંજૂર કરતો હુકમ તારીખ ૨૮ ઓક્ટોબર, ૧૯૮૬ ના રોજ પસાર કર્યો હતો. અપીલમાં, નાયબ કલેક્ટરે તારીખ ૫ જાન્યુઆરી, ૧૯૯૨ ના હુકમથી સદર અપીલ રદ કરી હતી અને મામલતદારના હુકમને કાયમ રાખ્યો હતો. ત્યારબાદ, એડમિનિસ્ટ્રેટિવ ટ્રિબ્યુનલ સમક્ષ અપીલ કરવામાં આવી હતી, જેણે રેકર્ડ પરના પુરાવાનું પુનઃમૂલ્યાંકન કરીને તારીખ ૩૦ જૂન, ૧૯૯૭ ના હુકમથી નાયબ કલેક્ટર અને મામલતદારના હુકમોને ઉલટાવી દીધા હતા. અપીલકર્તાએ એડમિનિસ્ટ્રેટિવ ટ્રિબ્યુનલના હુકમને પડકારતાં પણજી ખાતેની બોમ્બે હાઇકોર્ટ સમક્ષ ડબ્લ્યુપી નં. ૧૧૩/૧૯૯૮ તરીકે રીટ પિટિશન દાખલ કરી હતી. ગોવા ટેનન્સી એક્ટની કલમ ૭ હેઠળ મામલતદારને નકારાત્મક જાહેરાત આપવાની કોઇ સત્તા સુપરત કરવામાં આવેલ નથી તે કારણોસર સદર રીટ પિટિશન રદ કરવામાં આવી હતી. આ ચુકાદાથી નારાજ થઇને, અપીલકર્તાએ હાઇકોર્ટની ડિવિઝન બેન્ચ સમક્ષ એલપીએ નં. ૯/૧૯૯૯ તરીકે લેટર્સ પેટન્ટ અપીલ દાખલ કરી હતી. અહીં અગાઉ નોંધ્યા મુજબ, તેના તારીખ ૨૬ જૂન, ૨૦૦૦ ના ચુકાદાથી તે રદ કરવામાં આવી હતી. ત્યારબાદ, અપીલકર્તાએ આ કોર્ટમાં આ સ્પેશિયલ લીવ પિટિશન દાખલ કરી હતી, જેમાં પરવાનગી મળતાં પક્ષકારો તરફે હાજર રહેલા વિદ્વાન કાઉન્સેલની હાજરીમાં અમારા દ્વારા તેની સુનાવણી કરવામાં આવી હતી.

૩. અમે પક્ષકારો તરફે હાજર રહેલા વિદ્વાન કાઉન્સેલને સાંભળ્યા છે અને રેકર્ડ પરની સામગ્રીની ચકાસણી કરી છે. આ અપીલનો નિકાલ કરતી વખતે અમારે જે મુદ્દા પર વિચારણા કરવાની છે તે એ છે કે શું ગોવા ટેનન્સી એક્ટની

કલમ ૭ હેઠળ, જ્યારે કોઇ આવો વિવાદ મામલતદારને તેમના નિર્ણય માટે મોકલવામાં આવે/આવેલ હતો ત્યારે કોઇ ચોક્કસ વ્યક્તિ ગણોતિયો નથી/ન હતો તેવી અસરવાળી નકારાત્મક જાહેરાત આપવાની સત્તા મામલતદારને સુપરત કરવામાં આવેલ હતી કે કેમ.

૪. પક્ષકારોની પરસ્પર વિરોધી દલીલોમાં જતાં પહેલાં, અમારા માટે ગોવા ટેનન્સી એક્ટ ઘડવા પાછળના હેતુઓ અને કારણોનો સંદર્ભ લેવો જરૂરી છે. આ અધિનિયમ ગોવા, દમણ અને દીવના કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશમાં ખેતીની જમીનોના સંબંધમાં ગણોતપણાની શરતોના નિયમન માટે અને તેની સાથે સંકળાયેલી બાબતો માટે જોગવાઇ કરવા સારુ ઘડવામાં આવેલ છે. ગોવા ટેનન્સી એક્ટની કલમ ૭ નીચે મુજબ વંચાય છે :–

> “કલમ ૭: ગણોતપણાનો પ્રશ્ન:– જો કોઇ વ્યક્તિ આ અધિનિયમ હેઠળ ગણોતિયો છે કે હતો અથવા તેને ગણોતિયો માની લેવો જોઇએ કે કેમ તે અંગે કોઇ પ્રશ્ન ઉપસ્થિત થાય, તો મામલતદાર, તપાસ હાથ ધર્યા બાદ, આવા પ્રશ્નનો નિર્ણય કરશે.
>
> આવી કોઇ પણ તપાસમાં, મામલતદાર એવું અનુમાન કરશે કે આ અધિનિયમની જોગવાઇઓ હેઠળ અને તેને અનુસાર નિર્ધારિત રીતમાં તૈયાર કરવામાં આવેલ હક્કપત્રકમાં ગણોતપણાના હક્કના અસ્તિત્વ અંગેનું કોઇ પણ નિવેદન સાચું છે.”

૫. અહીં અગાઉ નોંધ્યા મુજબ, હાઇકોર્ટના વિદ્વાન સિંગલ જજ તેમજ ડિવિઝન બેન્ચે એલપીએ નં. ૪૪/૧૯૯૮ માં તેના ચુકાદાના સિદ્ધાંતને અનુસરીને નિર્ણય કર્યો હતો કે મામલતદારને નકારાત્મક જાહેરાત આપવાની કોઇ હકૂમત ન હતી. ગોવા ટેનન્સી એક્ટના હેતુઓ અને કારણો અને તેની સુસંગત જોગવાઇઓને ધ્યાનમાં લેતાં, અમારો એવો અભિપ્રાય છે કે જોકે ગોવા ટેનન્સી એક્ટની કલમ ૭ એવી જોગવાઇ કરે છે કે જ્યાં કોઇ વ્યક્તિ ગણોતિયો છે અથવા તેને ગણોતિયો માની લેવો જોઇએ કે કેમ તે અંગે કોઇ પ્રશ્ન ઉપસ્થિત થાય, ત્યાં મામલતદાર તપાસ હાથ ધર્યા બાદ આવા પ્રશ્નનો નિર્ણય કરશે, તેમ છતાં પણ, હવે પછી જણાવેલ કારણોસર "આવી વ્યક્તિ ગણોતિયો નથી/ન હતો" એવી નકારાત્મક જાહેરાત અંગે પણ મામલતદાર દ્વારા જ કાર્યવાહી કરવામાં આવવી જોઇએ. કોઇ વ્યક્તિ "ગણોતિયો છે અથવા હતો" કે કેમ તે હકીકત નક્કી કરવા અંગે સદર અધિનિયમની કલમ ૭ માં રહેલ શબ્દપ્રયોગમાં તે વ્યક્તિ ગણોતિયો નથી કે કેમ તે પ્રશ્નનો પણ સમાવેશ થશે, અને તપાસ હાથ ધર્યા બાદ મામલતદાર તે અંગે નિર્ણય કરશે. તેથી, જે પ્રશ્ન ઉઠાવવામાં આવ્યો હતો તે એ છે કે, જો મામલતદાર તપાસ હાથ ધર્યા બાદ એવા તારણ પર આવે કે સંબંધિત વ્યક્તિ ગણોતિયો નથી/ન હતો, તો તેઓ તેનો ઉલ્લેખ કરવા બંધાયેલા છે. તેથી, તે એવી અસરવાળી જાહેરાત સમાન પણ ગણાય છે કે તે વ્યક્તિ ગણોતિયો નથી. તદનુસાર, તે નકારાત્મક જાહેરાતમાં પરિણમે છે. અમને એ બાબતનું આશ્ચર્ય થાય છે કે જ્યારે કલમમાં રહેલી શબ્દાવલિ એ અર્થમાં સ્પષ્ટ છે કે મામલતદારે સંબંધિત વ્યક્તિના ગણોતપણા અંગે નિર્ણય

કરવાનો છે, ત્યારે *"જો કોઈ વ્યક્તિ ગણોતિયો છે અથવા હતો કે કેમ તે અંગે કોઈ પ્રશ્ન ઉપસ્થિત થાય....."* એ શબ્દપ્રયોગનો એવો અર્થ કેવી રીતે કાઢી શકાય કે મામલતદારને તે વ્યક્તિ ગણોતિયો નથી તેવી નકારાત્મક જાહેરાત જારી કરવાની સત્તા નથી. આ શબ્દપ્રયોગ, અહીં અગાઉ પણ નોંધ્યા મુજબ, સ્પષ્ટ છે કે જ્યારે કોઈ વ્યક્તિના ગણોતપણા અંગે વિવાદ કે શંકા હોય, ત્યારે મામલતદાર તે સાબિત કરવા માટે યોગ્ય તપાસ હાથ ધર્યા બાદ આવા પ્રશ્નનો નિર્ણય કરશે. તેથી, જો તપાસના અંતે મામલતદારનું તારણ એવું હોય કે કોઈ ચોક્કસ વ્યક્તિ ગણોતિયો નથી, તો તેઓ આવી વ્યક્તિ અંગે તે ગણોતિયો નથી તેવું જાહેર કરવા બંધાયેલા છે. અમને ગોવા ટેનન્સી એક્ટની કલમ ૭ માં રહેલ "ગણોતિયો છે અથવા હતો" એ શબ્દપ્રયોગ અંગે પણ કોઈ શંકા નથી કે જેમાં હકારાત્મક જાહેરાત તેમજ નકારાત્મક જાહેરાતનો સમાવેશ થશે. જો હાઈકોર્ટની ડિવિઝન બેન્ચ દ્વારા કરવામાં આવેલા અવલોકનો સ્વીકારવામાં આવે, તો તેનો અર્થ એવો થશે કે જો કોઈ વ્યક્તિ પોતાને ગણોતિયા તરીકે જાહેર કરવા માટે મામલતદાર સમક્ષ જાય અથવા જમીનમાલિકની તેના કબજેદારના ગણોતપણા અંગે નિર્ણય કરવા માટેની અરજી પર, મામલતદાર અંતે એવા તારણ પર પહોંચે કે જે સંબંધિત વ્યક્તિનું ગણોતપણું નક્કી કરવાનું છે તે ગણોતિયો નથી, તો તેમણે કોઈ પણ નિર્ણય લેવાનું ટાળવું પડશે અને પોતાની હકૂમત વાપરવાનો ઈન્કાર કરવો પડશે. આવી પરિસ્થિતિ અસ્વીકાર્ય, અટકાઉ અને પોતાની સમક્ષ દાખલ કરવામાં આવેલી અરજી પર ગોવા ટેનન્સી એક્ટની કલમ ૭ હેઠળ વિગતવાર તપાસ હાથ ધરવા બદલ મામલતદારના સમયના સદંતર બગાડ સમાન બની

રહેશે. અમારા મતે, આવી અસ્પષ્ટ સ્થિતિ ઊભી કરવાનો ધારાસભાનો ઈરાદો હોઇ શકે નહીં, જે લાંબી પ્રક્રિયામાં પરિણમે અને અંતે કોઇ પરિણામ ન આપે.

૬. પુનરાવર્તનના જોખમે પણ, એ ઉલ્લેખ કરવો સુસંગત છે કે "જો કોઇ પ્રશ્ન ઉપસ્થિત થાય" એ શબ્દપ્રયોગ તેના વ્યાપમાં બંને પાસાઓ, એટલે કે, હકારાત્મક જાહેરાત તેમજ નકારાત્મક જાહેરાતને સમાવી લે છે, અને તપાસના અંતે જ તારણ પર પહોંચી શકાય છે. અપીલકર્તા તરફે હાજર રહેલા વિદ્વાન કાઉન્સેલે એવી દલીલ કરી હતી કે જો આપણે ગોવા ટેનન્સી એક્ટની કલમ ૭ ની જોગવાઇ અને બોમ્બે ટેનન્સી એક્ટની કલમ ૭૦ ની જોગવાઇની પણ ચકાસણી કરીએ, તો એ સ્પષ્ટ થશે કે બંને જોગવાઇઓ સ્વરૂપમાં સમાન છે અને એકબીજાને સમાન વિષયવસ્તુ ધરાવતી (પારી–મટેરિયા) છે. અમે અગાઉ ગોવા ટેનન્સી એક્ટની કલમ ૭ ટાંકેલ છે. તેથી, હવે બોમ્બે ટેનન્સી એક્ટની કલમ ૭૦ અહીં રજૂ કરવી જરૂરી છે જે નીચે મુજબ છે :–

"કલમ ૭૦–મામલતદારની ફરજો:–

"આ અધિનિયમના હેતુઓ માટે, મામલતદાર દ્વારા બજાવવાની ફરજો અને કાર્યો નીચે મુજબ રહેશે:–

(એ) કોઇ વ્યક્તિ ખેડૂત છે કે કેમ તે નક્કી કરવું;

(બી) કોઇ વ્યક્તિ ગણોતિયો અથવા સંરક્ષિત ગણોતિયો અથવા કાયમી ગણોતિયો છે, અથવા ભૂતકાળમાં કોઇ પણ સમયે હતો કે કેમ તે નક્કી કરવું.....".

૭. આ સંદર્ભમાં, બોમ્બે ટેનન્સી એક્ટની કલમ ૮૫ રજૂ કરવી પણ જરૂરી છે. સદર અધિનિયમની કલમ ૮૫ નીચે મુજબ છે:–

"કલમ ૮૫ – હકૂમત પર પ્રતિબંધ

(૧) કોઇ પણ દિવાની કોર્ટને એવા કોઇ પણ પ્રશ્ન (જેમાં કોઇ વ્યક્તિ ગણોતિયો છે કે ભૂતકાળમાં કોઇ સમયે હતો કે કેમ અને આવા કોઇ ગણોતિયાએ પોતે ધારણ કરેલી જમીન તેના જમીનમાલિક પાસેથી ખરીદી છે કે ખરીદી હોવાનું માની લેવું જોઇએ કે કેમ તે પ્રશ્ન સહિત) નો ઉકેલ લાવવાની, નિર્ણય કરવાની કે તેની સાથે કામ પાર પાડવાની હકૂમત રહેશે નહીં જેનો આ અધિનિયમ દ્વારા અથવા તે હેઠળ મામલતદાર અથવા ટ્રિબ્યુનલ, મેનેજર, કલેક્ટર અથવા અપીલ કે રિવિઝનમાં મહારાષ્ટ્ર રેવન્યુ ટ્રિબ્યુનલ, કે નિયંત્રણની પોતાની સત્તાઓનો ઉપયોગ કરીને રાજ્ય સરકાર દ્વારા ઉકેલ લાવવો, નિર્ણય કરવો અથવા કામ પાર પાડવું જરૂરી હોય.

(૨) આ અધિનિયમ હેઠળ કરવામાં આવેલ મામલતદાર, ટ્રિબ્યુનલ, કલેક્ટર અથવા મહારાષ્ટ્ર રેવન્યુ ટ્રિબ્યુનલ અથવા રાજ્ય સરકારના કોઇ

પણ હુકમને કોઇ પણ દિવાની અથવા ફોજદારી કોર્ટમાં પડકારી શકાશે નહીં.

સ્પષ્ટતા:– આ કલમના હેતુઓ માટે દિવાની કોર્ટમાં મામલતદાર કોર્ટ્સ એક્ટ, ૧૯૦૬ હેઠળ રચાયેલ મામલતદારની કોર્ટનો સમાવેશ થશે."

૮. બોમ્બે ટેનન્સી એક્ટની કલમ ૮૫ ના સામાન્ય વાંચન પરથી એ સ્પષ્ટ થશે કે આ જોગવાઇ કોઇ વ્યક્તિ ગણોતિયો છે કે ભૂતકાળમાં કોઇ સમયે હતો કે કેમ અને આવા કોઇ ગણોતિયાએ પોતે ધારણ કરેલી જમીન તેના જમીનમાલિક પાસેથી ખરીદી છે કે ખરીદી હોવાનું માની લેવું જોઇએ કે કેમ તે પ્રશ્ન સહિતના કોઇ પણ પ્રશ્ન સાથે કામ પાર પાડવાની દિવાની કોર્ટની હકૂમત પર પ્રતિબંધ મૂકે છે, જેનો નિર્ણય અથવા જેની સાથેની કાર્યવાહી માત્ર મામલતદાર અથવા ટ્રિબ્યુનલ અથવા મેનેજર, કલેક્ટર અથવા અપીલ કે રિવિઝનમાં મહારાષ્ટ્ર રેવન્યુ ટ્રિબ્યુનલ કે નિયંત્રણની પોતાની સત્તાઓનો ઉપયોગ કરીને રાજ્ય સરકાર દ્વારા જ કરવામાં આવશે. જ્યારે કોઇ ચોક્કસ વ્યક્તિ ખેડૂત અથવા ગણોતિયો છે કે નહીં તેવો પ્રશ્ન ઉપસ્થિત થાય છે, ત્યારે માત્ર મામલતદારને જ તેનો નિર્ણય કરવાની હકૂમત છે. તેથી, પ્રશ્ન એ છે કે શું બોમ્બે ટેનન્સી એક્ટની કલમ ૭૦ હેઠળ, મામલતદારને સંબંધિત વ્યક્તિ ગણોતિયો નથી કે ન હતો તેવી નકારાત્મક જાહેરાત આપવાની સત્તા કે હકૂમત છે કે કેમ. *નિવૃત્તિ લક્ષ્મણ કોંડોબહિરી વિ. શિવ દયાળ લક્ષ્મીનારાયણ સારડા અને અન્ય* [એ.આઇ.આર.

૧૯૬૦ બોમ્બે ૫૬] (કૂલ બેન્ચ) માં, માનનીય મુખ્ય ન્યાયમૂર્તિ ચૈનાનીએ (જે હોદ્દો તેઓ ત્યારે ધરાવતા હતા) અવલોકન કર્યું હતું કે :–

> "જોકે, એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે જ્યારે કોઇ વ્યક્તિ *ગણોતિયો છે* તેવી જાહેરાત મેળવવા માટે મામલતદાર સમક્ષ અરજી કરી શકાય છે, ત્યારે કોઇ વ્યક્તિ *ગણોતિયો નથી* તેવી નકારાત્મક જાહેરાત માટેની અરજી સક્ષમ નથી. એવી દલીલ કરવામાં આવી છે કે સદર અધિનિયમનો હેતુ ગણોતિયાનું રક્ષણ કરવાનો છે અને તે તેમને વિશેષ અધિકારો આપે છે અને પરિણામે, જ્યાં જમીનનો માલિક એવો આક્ષેપ કરે છે કે વ્યક્તિ *ગણોતિયો નથી* અથવા તે સદર અધિનિયમના રક્ષણને પાત્ર નથી, ત્યાં તે અરજી સદર અધિનિયમના હેતુઓ માટેની હોવાનું કહી શકાય નહીં. અમને આ દલીલમાં ખાસ કોઇ વજૂદ જણાતું નથી. સદર અધિનિયમના હેતુઓ, જેમ કે આમુખ પરથી જોઇ શકાશે, ખેતીની જમીનોના જમીનમાલિકો અને ગણોતિયાઓના સંબંધોનું નિયમન કરવાના છે. જ્યારે સદર અધિનિયમ ગણોતિયાઓને વ્યાપક અધિકારો આપે છે, ત્યારે જમીનમાલિકોને તેમના તમામ અધિકારોથી વંચિત રાખવામાં આવ્યા નથી – ઉદાહરણ તરીકે, તેઓ અમુક સંજોગોમાં ગણોતપણાનો અંત લાવી શકે છે અને પોતાની જમીનોનો કબજો પાછો મેળવી શકે છે. કલમ ૨૯ હેઠળ, જમીનમાલિકો અને ગણોતિયાઓ બંને જમીનોનો કબજો મેળવવા માટે મામલતદાર સમક્ષ અરજી કરી શકે છે. સદર અધિનિયમની કલમ ૭૦ ના ખંડ (બી) હેઠળ, મામલતદારને કોઇ વ્યક્તિ ગણોતિયો છે

કે કેમ તે નક્કી કરવાની હકૂમત છે. તેથી, તેઓ એવો નિર્ણય પણ કરી શકે છે કે કોઇ વ્યક્તિ *ગણોતિયો નથી.* જો તેઓ ગણોતિયા દ્વારા તેમની સમક્ષ કરવામાં આવેલી અરજી પર આ પ્રશ્નનો નિર્ણય કરી શકતા હોય, તો જ્યારે અરજી જમીનમાલિક દ્વારા કરવામાં આવી હોય ત્યારે તેઓ શા માટે આ પ્રશ્નનો નિર્ણય ન કરી શકે તે સમજવું મુશ્કેલ છે. બંને કિસ્સાઓમાં, મામલતદારે જે પ્રશ્ન નક્કી કરવાનો રહેશે તે એ છે કે પક્ષકારો વચ્ચે જમીનમાલિક અને ગણોતિયાનો સંબંધ અસ્તિત્વમાં છે કે કેમ. આ પ્રશ્નનો નિર્ણય કરવાની હકૂમત અનન્ય રીતે મામલતદારમાં નિહિત છે અને દિવાની કોર્ટ તેનો નિર્ણય કરવા માટે સક્ષમ નથી. કોણ ગણોતિયા છે અને કોને ગણોતિયા માની લેવામાં આવે છે અને ગણોતપણાનો કેવી રીતે અને કયા સંજોગોમાં અંત લાવી શકાય છે તે અંગે સદર અધિનિયમની જોગવાઇઓના સંદર્ભમાં અને તેના પ્રકાશમાં આ પ્રશ્ન પણ નક્કી કરવાનો રહેશે. તેથી, આવો નિર્ણય સદર અધિનિયમના હેતુ માટેનો રહેશે. અમારા મતે, આ અધિનિયમના હેતુ માટે એ શબ્દોનો અર્થ એવી બાબતને લગતા કોઇ પણ પ્રશ્નનો નિર્ણય કરવાના હેતુઓ માટે થાય છે, જે બાબત આ અધિનિયમની જોગવાઇઓ દ્વારા નિયંત્રિત અથવા શાસિત હોય. તેથી, જો મામલતદાર સમક્ષ ઉઠાવવામાં આવેલો પ્રશ્ન એવી બાબતને લગતો હોય, જેનો નિર્ણય સદર અધિનિયમની જોગવાઇઓના સંદર્ભમાં કરવાનો હોય, તો મામલતદાર દ્વારા તેનો નિર્ણય સદર અધિનિયમના હેતુઓ માટે રહેશે અને પ્રશ્ન ઉઠાવતી અરજી જમીનમાલિક

દ્વારા કરવામાં આવી છે કે ગણોતિયા દ્વારા તે બાબત બિનમહત્વની છે."

(ભાર મૂકવામાં આવ્યો છે)

૯. બોમ્બે ટેનન્સી એક્ટની કલમ ૭૦ ના સંબંધમાં બોમ્બે હાઇકોર્ટ દ્વારા આવો જ અભિપ્રાય *ત્રિંબક સોપાન વિ. ગંગા રામ મ્હાતરબા* [એ.આઇ.આર. ૧૯૫૩ બોમ્બે ૨૪૧] ના ચુકાદામાં વ્યક્ત કરવામાં આવ્યો હતો, જેમાં બોમ્બે હાઇકોર્ટે નીચે મુજબ અવલોકન કર્યું હતું :–

".....શ્રી તારકુંડે દ્વારા એક ખૂબ જ રસપ્રદ દલીલ રજૂ કરવામાં આવી છે, અને તેમની દલીલ એવી છે કે અતિક્રમણકાર વિરુદ્ધનો દાવો માત્ર દિવાની કોર્ટની જ હકૂમતને પાત્ર છે, અને તેથી, જો આવા દાવામાં એવો મુદ્દો ઉપસ્થિત થાય તો તે મુદ્દાનો નિર્ણય કરવાનું કામ દિવાની કોર્ટનું છે: જો પ્રતિવાદી અતિક્રમણકાર હોય, તો દિવાની કોર્ટને કબજા માટેનું હુકમનામું પસાર કરવાની હકૂમત છે; બીજી તરફ, જો દિવાની કોર્ટ એવા તારણ પર આવે કે પ્રતિવાદી સંરક્ષિત ગણોતિયો છે, તો કોર્ટને કોઇ હકૂમત રહેશે નહીં અને દાવો રદ કરવો પડશે અથવા કાયદા અનુસાર તેનો નિકાલ કરવા માટે તેને મામલતદાર સમક્ષ મોકલવો પડશે.

શ્રી તારકુંડેની વધુમાં એવી દલીલ છે કે મામલતદાર સમક્ષ દાખલ કરવામાં આવવી જોઇતી કાર્યવાહીમાં મામલતદારે જે મુદ્દાઓ નક્કી કરવાના જરૂરી હોય માત્ર તે જ મુદ્દાઓને કલમ ૭૦(બી) લાગુ પડે છે.....

.....હવે, જો આ દલીલ યોગ્ય હોત, તો કોઇ વ્યક્તિ ગણોતિયો કે સંરક્ષિત ગણોતિયો છે કે કેમ તે મુદ્દાનો નિર્ણય કરવાનો મામલતદાર માટે ખરેખર ક્યારેય કોઇ પ્રસંગ જ ઊભો ન થાત, કારણ કે, જો કોઇ વ્યક્તિ માત્ર એવા જ કિસ્સાઓમાં મામલતદાર સમક્ષ જઇ શકતી હોય જ્યાં તેણે સ્વીકાર્યું હોય કે પ્રતિવાદી ગણોતિયો કે સંરક્ષિત ગણોતિયો હતો, તો તે વ્યક્તિ ગણોતિયો કે સંરક્ષિત ગણોતિયો હતો કે કેમ તે મુદ્દો ઉપસ્થિત જ ન થાત. આવો મુદ્દો માત્ર ત્યારે જ ઉપસ્થિત થઇ શકે જ્યારે કોઇ ચોક્કસ વ્યક્તિના દરજ્જા અંગે વિવાદ હોય, અને જ્યારે એવો આક્ષેપ કરવામાં આવે કે તે વ્યક્તિ ગણોતિયો કે સંરક્ષિત ગણોતિયો નથી માત્ર ત્યારે જ મામલતદારને આવા મુદ્દાની તપાસ કરવાનું કહેવામાં આવશે. હવે, એ સ્પષ્ટ છે કે જ્યાં સુધી મામલતદારને સંબંધ છે ત્યાં સુધી કોઇ વ્યક્તિ ગણોતિયો કે સંરક્ષિત ગણોતિયો છે કે કેમ તે પ્રશ્ન હકૂમત વિષયક હકીકત નથી પરંતુ વિવાદિત હકીકત છે.

મામલતદારની હકૂમત તે વ્યક્તિ ગણોતિયો કે સંરક્ષિત ગણોતિયો હોવા પર આધાર રાખતી નથી. તેનાથી વિપરીત, કોઇ વ્યક્તિ ગણોતિયો કે સંરક્ષિત ગણોતિયો છે કે કેમ તે પ્રશ્નની તપાસ કરવાની હકૂમત મામલતદારને પોતાને જ આપવામાં આવી છે.

શ્રી તારકુંડે કહે છે કે દિવાની કોર્ટ સમક્ષનો મુદ્દો એ નથી કે પ્રતિવાદી સંરક્ષિત ગણોતિયો છે કે નહીં, પરંતુ મુદ્દો એ છે કે પ્રતિવાદી

અતિક્રમણકાર છે કે સંરક્ષિત ગણોતિયો છે. મારા મતે, જ્યારે ધારાસભાએ પ્રતિવાદી સંરક્ષિત ગણોતિયો છે કે નહીં તે મુદ્દાનો નિર્ણય કરવાનું મામલતદાર પર છોડ્યું છે, ત્યારે તેમાં એ અભિપ્રેત છે કે પ્રતિવાદી ગણોતિયો કે સંરક્ષિત ગણોતિયો છે તેવું ઠેરવવા માટે તેમણે એવો નિર્ણય કરવો જ જોઇએ કે પ્રતિવાદી અતિક્રમણકાર નથી અને તે ગણોતિયો કે સંરક્ષિત ગણોતિયો નથી તેવું નક્કી કરવા માટે પણ તેમણે એવું ઠેરવવું જ જોઇએ કે તે અતિક્રમણકાર છે. હું શ્રી તારકુંડે સાથે સંમત છું કે કાયદાની જે જોગવાઇઓ દિવાની કોર્ટની હકૂમતને બાકાત રાખે છે તેનું ચુસ્તપણે અર્થઘટન થવું જોઇએ. પરંતુ બને તેટલી ચુસ્તતાથી તેને ધ્યાનમાં લેતાં, ટેનન્સી એક્ટની કલમ ૭૦(બી) માં ધારાસભા દ્વારા વાપરવામાં આવેલી ભાષાને જોતાં, અને સદર અધિનિયમની યોજનાને જોતાં, મને એ સ્પષ્ટ જણાય છે કે જ્યારે કોઇ પક્ષકાર સંરક્ષિત ગણોતિયાના દરજ્જાનો દાવો કરે છે, ત્યારે પક્ષકારના દરજ્જા અંગેના તમામ પ્રશ્નો મહેસૂલી કોર્ટ દ્વારા નક્કી કરવા માટે છોડવામાં આવ્યા છે, અને દિવાની કોર્ટની હકૂમતને બાકાત રાખવામાં આવી છે....."

૧૦. અહીં ઉપર કરવામાં આવેલી ચર્ચાઓને ધ્યાનમાં લેતાં, તેથી, અમારો એવો અભિપ્રાય છે કે બોમ્બે ટેનન્સી એક્ટની કલમ ૭૦ સાથે સમાન વિષયવસ્તુ ધરાવતી (પારી–મટેરિયા) ગોવા ટેનન્સી એક્ટની કલમ ૭ હેઠળ, મામલતદારને તપાસ હાથ ધર્યા બાદ કોઇ ચોક્કસ વ્યક્તિ વિવાદિત મિલકતનો ગણોતિયો છે કે નથી તે પ્રશ્નનો નિર્ણય કરવાની સત્તા આપવામાં આવેલ છે.

૧૧. એ વાત સાચી છે કે હાઇકોર્ટે વાદગ્રસ્ત ચુકાદા દ્વારા ગોવા ટેનન્સી એક્ટની કલમ ૪ ની જોગવાઇઓ પર આધાર રાખીને બે ભિન્ન અધિનિયમોની બે જોગવાઇઓ, એટલે કે, ગોવા ટેનન્સી એક્ટની કલમ ૭ અને બોમ્બે ટેનન્સી એક્ટની કલમ ૭૦ ને અલગ પાડી છે. હાઇકોર્ટના મતે, જો ગોવા ટેનન્સી એક્ટની કલમ ૭ અને બોમ્બે ટેનન્સી એક્ટની કલમ ૭૦ ને સમાન વિષયવસ્તુ ધરાવતી (પારી–મટેરિયા) ગણી શકાય તો તે કિસ્સામાં મામલતદાર તે પ્રશ્નનો, એટલે કે સંબંધિત વ્યક્તિ ગણોતિયો છે કે નથી તેનો નિર્ણય કરી શકત, અને ગોવા ટેનન્સી એક્ટની કલમ ૪ હેઠળ નકારાત્મક જાહેરાત માટે જોગવાઇ કરવાની કોઇ જરૂર રહેત નહીં. હાઇકોર્ટના મતે, અર્થઘટનનો મૂળભૂત સિદ્ધાંત એ હતો કે ધારાસભાના ઇરાદાને અમલમાં મૂકવો એ કોર્ટની ફરજ છે. એકવાર ધારાસભાએ મર્યાદિત કિસ્સાઓમાં નકારાત્મક જાહેરાત આપવા માટે સ્પષ્ટપણે જોગવાઇ કરી હોય, તો તેમાં કલમ ૪ સિવાયની બાબતોમાં હકૂમતને બાકાત રાખવાનું અભિપ્રેત ગણાશે. આ એક સુસંગત અર્થઘટન પણ બની રહેશે કારણ કે દિવાની કોર્ટની હકૂમત બાકાત થશે નહીં અને કોઇ પરસ્પર વિરોધી ચુકાદાઓ આવશે નહીં. આ અવલોકનો કરીને, હાઇકોર્ટે ઠેરવેલ કે ગોવા ટેનન્સી એક્ટની ભાષામાં એવું અભિપ્રેત છે કે ગોવા ટેનન્સી એક્ટની કલમ ૭ હેઠળ મામલતદાર દ્વારા કોઇ નકારાત્મક જાહેરાત આપી શકાય નહીં. તે જ સમયે, હાઇકોર્ટે એવું પણ અવલોકન કર્યું હતું કે, અલબત્ત, જ્યારે મામલતદાર સમક્ષ કોઇ વ્યક્તિ ગણોતિયો છે કે નહીં તેવો મુદ્દો ઉપસ્થિત થાય છે, ત્યારે તેઓ હંમેશા એ નક્કી કરી શકે છે કે જે વ્યક્તિ હક્કનો દાવો કરે છે તેણે તે સાબિત કર્યો છે કે નહીં.

હાઇકોર્ટનું એવું પણ તારણ હતું કે સંબંધિત વ્યક્તિ ગણોતિયો છે કે ન હતો તે નક્કી કરવાની મામલતદારની હકૂમત સદર મુદ્દાનો નિર્ણય કરવામાં અંતર્નિહિત હતી. આપણે આગળ વધીએ તે પહેલાં, ચાલો આપણે ગોવા ટેનન્સી એક્ટની કલમ ૪ રજૂ કરીએ જે નીચે મુજબ છે:–

"કલમ ૪ – ગણોતિયા તરીકે માની લેવામાં આવતી વ્યક્તિઓ –

૧ જુલાઇ, ૧૯૬૨ ના રોજ અથવા તે પછી પરંતુ આ અધિનિયમના પ્રારંભ પહેલાં અન્ય કોઇ વ્યક્તિ (જે હવે પછી આ કલમમાં માલિક તરીકે ઉલ્લેખિત છે) ની માલિકીની કોઇ પણ જમીન કાયદેસર રીતે ખેડતી વ્યક્તિને, જો આવી જમીન માલિક દ્વારા જાતે ખેડવામાં આવતી ન હોય અને જો આવી વ્યક્તિ નીચે મુજબની ન હોય તો તેને ગણોતિયો માની લેવામાં આવશે –

(૧) માલિકના કુટુંબનો સભ્ય, અથવા

(૨) પાકના ભાગમાં નહીં પરંતુ રોકડ અથવા વસ્તુના સ્વરૂપમાં ચૂકવવાપાત્ર વેતન પરનો નોકર અથવા માલિક કે માલિકના કુટુંબના કોઇ પણ સભ્યની અંગત દેખરેખ હેઠળ જમીન ખેડતો ભાડૂતી મજૂર, અથવા

(૩) કબજો ધરાવતો ગીરો રાખનાર.

પરંતુ શરત એ છે કે જો આ અધિનિયમના પ્રારંભથી એક વર્ષની અંદર જમીનમાલિક દ્વારા જેની હકૂમતમાં જમીન આવેલી હોય તે મામલતદાર સમક્ષ કરવામાં આવેલી અરજી પર:–

(એ) મામલતદાર જાહેર કરે કે આવી વ્યક્તિ ગણોતિયો નથી અને અપીલ અથવા રિવિઝનમાં તેમનો નિર્ણય ઉલટાવવામાં ન આવે, અથવા

(બી) મામલતદાર આવી જાહેરાત કરવાનો ઇન્કાર કરે પરંતુ અપીલ અથવા રિવિઝનમાં તેમનો નિર્ણય ઉલટાવવામાં આવે, તો આવી વ્યક્તિને આ કલમ હેઠળ ગણોતિયો માની લેવામાં આવશે નહીં.

વધુમાં શરત એ છે કે [૧ જુલાઇ, ૧૯૬૨ ના રોજ અથવા તે પછી, પરંતુ આ અધિનિયમના પ્રારંભ પહેલાં] અન્ય વ્યક્તિની માલિકીની કોઇ પણ જમીન ખેડતા પેટા–ગણોતિયાને, તે સમયે અમલમાં હોય તેવા કોઇ પણ કાયદા દ્વારા પેટા–ગણોતપણાની રચના પર પ્રતિબંધ મૂકવામાં આવ્યો હોવાની હકીકત હોવા છતાં, આ કલમના હેતુઓ માટે ગણોતિયા તરીકે કાયદેસર રીતે જમીન ખેડતો હોવાનું માની લેવામાં આવશે; અને આવા કિસ્સાઓમાં, પેટા–ગણોતપણાની રચના પહેલાંના મધ્યસ્થી ગણોતિયા અથવા ગણોતિયાઓને આ અધિનિયમના હેતુઓ માટે ગણોતિયો અથવા ગણોતિયાઓ માની લેવામાં આવશે નહીં;

વધુમાં શરત એ છે કે ૧ જુલાઇ, ૧૯૬૨ પછી, પરંતુ આ અધિનિયમના પ્રારંભ પહેલાં પોતે કોઇ જમીન ખેડતો પેટા–ગણોતિયો હતો તે કારણોસર

ગણોતિયો હોવાનો દાવો કરતી વ્યક્તિના કિસ્સામાં, આવી વ્યક્તિ ગણોતિયો નથી તેવી જાહેરાત માટે જમીનમાલિક દ્વારા અરજી ગોવા, દમણ એન્ડ દીવ એગ્રીકલ્ચરલ ટેનન્સી (એમેન્ડમેન્ટ) એક્ટ, ૧૯૬૬ ના પ્રારંભથી ત્રણ મહિનાની અંદર કરી શકાશે."

૧૨. આ જોગવાઈનું સામાન્ય વાંચન વધારામાં એ દર્શાવશે કે ધારાસભાએ કલમ ૪ દાખલ કરીને એવી જોગવાઇ કરી છે કે જમીનમાલિક કલમ ૪(૧) માં ઉલ્લેખિત વ્યક્તિઓની શ્રેણીના સંબંધમાં નકારાત્મક જાહેરાત માંગી શકે છે. એ વાત સાચી છે કે ગોવા ટેનન્સી એક્ટની કલમ ૪(૧) હેઠળ, મામલતદારને તેમાં ઉલ્લેખિત વ્યક્તિની શ્રેણી વિવાદિત મિલકતના સંબંધમાં ગણોતિયો નથી કે ન હતો તેવું જાહેર કરવાની હકૂમત આપવામાં આવેલ છે. પરંતુ જો આપણે કલમ ૭ અને સદર અધિનિયમના હેતુઓ અને કારણો વાંચીએ અને એ હકીકતને ધ્યાનમાં લઈએ કે ગોવા ટેનન્સી એક્ટની કલમ ૪(૧) હેઠળ વ્યક્તિઓની ચોક્કસ શ્રેણીના સંબંધમાં નકારાત્મક જાહેરાત જાહેર કરવા માટે મર્યાદિત હેતુસર મામલતદારને આવી સત્તા આપવામાં આવેલ છે, તો એવું કહી શકાય નહીં કે ગોવા ટેનન્સી એક્ટની કલમ ૭ હેઠળના પ્રશ્નનો નિર્ણય કરતી વખતે, સંબંધિત વ્યક્તિ ગણોતિયો નથી કે ન હતો તેવું જાહેર કરવાની મામલતદારની હકૂમતને બાકાત રાખવામાં આવેલ છે. તદનુસાર, અમારો એવો અભિપ્રાય છે કે હાઇકોર્ટ એવું ઠેરવવામાં ન્યાયોચિત ન હતી કે વિવાદિત મિલકતના સંબંધમાં સંબંધિત વ્યક્તિ ગણોતિયો છે કે ગણોતિયો નથી તે અંગે

કાર્યવાહી કરવા અને નિર્ણય કરવાની ગોવા ટેનન્સી એક્ટની કલમ ૭ હેઠળ મામલતદારને સત્તા આપવામાં આવેલ નથી.

૧૩. ફરીથી એ ઉલ્લેખ કરવો જરૂરી છે કે ગોવા ટેનન્સી એક્ટની કલમ ૭ હેઠળની હકૂમત માત્ર એવા કિસ્સાઓ પૂરતી મર્યાદિત નથી જ્યાં જમીનમાલિક અને ગણોતિયાનો સંબંધ સ્વીકારવામાં આવેલ હોય. હકીકતમાં, જ્યાં એક પક્ષકાર દ્વારા સદર સંબંધ હોવાનો આક્ષેપ કરવામાં આવેલ હોય અને બીજા પક્ષકાર દ્વારા તેનો ઇન્કાર કરવામાં આવેલ હોય માત્ર ત્યાં જ તે પ્રશ્ન વિચારણા હેઠળ આવે છે અને સદર અધિનિયમની જોગવાઇ હેઠળ તે પ્રશ્નનો નિર્ણય અનન્ય રીતે મામલતદાર દ્વારા જ નક્કી કરવા માટે છોડવામાં આવેલ છે. એવી શક્યતા છે કે અતિક્રમણકાર પોતે ગણોતિયો કે સંરક્ષિત ગણોતિયો છે તેવી ક્ષુલ્લક બચાવની રજૂઆત ઉઠાવીને પોતાની અને મિલકતના માલિક વચ્ચેના દાવાને લંબાવી શકે; પરંતુ, બીજી તરફ, જમીનમાલિક પણ ગણોતિયો અતિક્રમણકાર છે તેવો ક્ષુલ્લક આક્ષેપ કરી શકે છે. તેથી, અમારે એવું ઠેરવવું જ જોઇએ કે આ બચાવની રજૂઆત સાથે કામ પાર પાડી શકે તેવું એકમાત્ર ફોરમ મામલતદાર છે. જો તેઓ તે રજૂઆતને ફગાવી દે, તો જ માલિક અને અતિક્રમણકાર વચ્ચેનો વિવાદ સામાન્ય દિવાની કોર્ટ દ્વારા ચલાવવાને પાત્ર બનશે; પરંતુ અન્યથા, જ્યાં સુધી તે વિવાદ સદર અધિનિયમના કાર્યક્ષેત્રમાં આવે છે ત્યાં સુધી મામલતદાર એકલા જ તેનો નિર્ણય કરશે. અમારા મતે, ગોવા ટેનન્સી એક્ટની કલમ ૭ હેઠળની મામલતદારની હકૂમત માત્ર એવા કિસ્સાઓ પૂરતી મર્યાદિત નથી જ્યાં પ્રશ્ન એ હોય કે કોઇ વ્યક્તિ વિવાદિત મિલકતના

સંબંધમાં ગણોતિયો છે કે હતો. હાઇકોર્ટે વાદગ્રસ્ત ચુકાદામાં, અહીં અગાઉ નોંધ્યા મુજબ, ઠેરવેલ કે બોમ્બે ટેનન્સી એક્ટ અને ગોવા ટેનન્સી એક્ટની જોગવાઇઓ સમાન છે, પરંતુ ગોવા ટેનન્સી એક્ટની કલમ ૪ ને ધ્યાનમાં લેતાં, અહીં અગાઉ ઉલ્લેખિત બોમ્બે ટેનન્સી એક્ટના ચુકાદાઓ પ્રસ્તુત કેસમાં લાગુ કરી શકાય નહીં. અમે આ અભિપ્રાય સાથે સંમત થવા અસમર્થ છીએ. જ્યારે ધારાસભાએ એવી જોગવાઇ કરી છે કે જમીનમાલિક ગોવા ટેનન્સી એક્ટની કલમ ૪(૧) માં ઉલ્લેખિત વ્યક્તિની શ્રેણીના સંબંધમાં નકારાત્મક જાહેરાત માંગી શકે છે, ત્યારે તે નિર્ણાયક રીતે એવા તારણ તરફ દોરી શકે નહીં કે અન્ય કિસ્સાઓમાં, એટલે કે, જ્યાં કોઇ વ્યક્તિ ગણોતિયો છે કે નથી તે અંગે પ્રશ્ન ઉપસ્થિત થાય છે ત્યાં, મામલતદારને વિવાદિત મિલકતના સંબંધમાં સંબંધિત વ્યક્તિ ગણોતિયો નથી તેવી નકારાત્મક જાહેરાત આપવાની કોઇ સત્તા આપવામાં આવેલ નથી. તદનુસાર, અમારો એવો અભિપ્રાય છે કે ગોવા ટેનન્સી એક્ટની કલમ ૭ હેઠળ મામલતદારને નકારાત્મક જાહેરાત, એટલે કે, કોઇ ચોક્કસ વ્યક્તિ ગણોતિયો નથી તેવું જાહેર કરવાની હકૂમત હતી અને, તેથી, હાઇકોર્ટનો ચુકાદો ટકી શકે તેમ નથી.

૧૪. તે ઉપરાંત, અમારા મતે, ગોવા ટેનન્સી એક્ટની કલમ ૭ નું કાર્યક્ષેત્ર ગોવા ટેનન્સી એક્ટની કલમ ૪ ના કાર્યક્ષેત્ર કરતાં ઘણું ભિન્ન છે. કલમ ૪ એ સદર અધિનિયમના અમલીકરણની તારીખથી, એટલે કે, ૮ ફેબ્રુઆરી, ૧૯૬૫ થી એક વર્ષના મર્યાદિત સમયગાળાની અંદર અમલમાં રહેવાની છે, જ્યારે કલમ ૭ સર્વકાળ માટે અમલમાં છે.

૧૫. ઉપરોક્ત કારણોસર, અમે હાઇકોર્ટના ચુકાદાને રદબાતલ કરીએ છીએ અને મામલતદારના હુકમને પુનઃસ્થાપિત કરીએ છીએ અને મામલતદાર સમક્ષ અપીલકર્તા દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી અરજી મંજૂર કરવામાં આવે છે.

૧૬. તદનુસાર અપીલ મંજૂર કરવામાં આવે છે. ખર્ચ અંગે કોઇ હુકમ કરવામાં આવતો નથી.

કે.કે.ટી.

અપીલ મંજૂર કરવામાં આવે છે.

This judgment has been translated using an AI-assisted translation tool.

==========

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઇ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.